

Asia: VN/18098/2025

Lausuntopyyntö: Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi lapsen erityisestä suojelusta ja siihen liittyviksi laeiksi

Taustatiedot lausunnonantajalta

Edustan

Hyvinvointialue, Helsingin kaupunki tai HUS

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko ehdotus kokonaisuudessaan kannatettava?

Osittain

Perustelut tiiviisti

-

2. Vastaavatko ehdotukset esityksen tavoitteita?

Kyllä

Perustelut tiiviisti

-

3. Mikä seuraavista vaihtoehtoista olisi mielestänne tarkoituksenmukaisin tapa järjestää sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain välinen rajapinta? Valitkaa yksi ja perustelkaa vastauksenne.

Nyt esitetty ratkaisu

Perustelut tiiviisti

-

4. Lausuntopalaute lukuun 1 (Yleiset säännökset): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 1 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

-

5. Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla muutoksella olevan lastensuojelun asiakkuuden alkamiseen ja päättymiseen?

Ottaen huomioon sosiaalihuoltolain uudistuksen ja siihen liittyen palvelujen, esim. tehostetun perhetyön, tarjoamisen sosiaalihuollon asiakkuuden aikana, on mahdollista, että lastensuojelun asiakkuuksia avataan nykyistä vähemmän ja korkeammilla kriteereillä. Kuitenkin mahdollista myös on, että lapset saattavat vaihtaa asiakkuutta usein lastensuojelun ja sosiaalihuollon välillä, jos tilanne perheessä vaihtelee. Näissä tilanteissa asiakkaan näkökulmasta lain tarkoitus ei toteudu, jos tavoitellaan työntekijän pysyvyyttä asiakkaan asiassa.

6. Onko ehdotus lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää koskevan asiakasmitoituksen joustavoittamisesta mielestänne kannatettava?

Kyllä

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

7. Onko ehdotus lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävistä kannatettava?

Kyllä

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Sosiaalityöntekijän tehtävien listaamisessa on vaarana, että sosiaalityöntekijä ajautuu vain johtamaan asiakasprosessia ja unohdetaan sosiaalityön merkitys ja vaikuttavuus suhdeperusteissa asiakastyössä. Olisi hyvä, että esitykseen kirkastettaisiin vielä tarkemmin sitä, että sosiaalityö on asiakastyötä ja perustuu vahvasti suhdeperusteiseen ja kohtaavaan asiakastyöhön.

8. Lausuntopalaute luvusta 3 (Lastensuojelun järjestäminen ja kustannusvastuu): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 3 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta sekä vaikutuksista.

-

9. Lausuntopalaute luvusta 4: Onko ehdotus, jonka mukaan lupa lapsen tutkimiseen annettaisiin jatkossa hyvinvointialueen viranhaltijan päätöksellä hallinto-oikeuden sijaan, mielestänne kannatettava?

Kyllä

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Tilanteita on yleensä harvoin, mutta ne voivat olla kiireellisiä. Tästä syystä on hyvä, että päätöksentekoprosessia on kevennetty niin, että päätöksen voi tehdä hyvinvointialueen viranhaltija.

10. Selkiyttävätkö luvun 4 ehdotukset lastensuojelun päätöksentekosääntelyä?

Osittain

Perustelut tiiviisti

Luku neljä on selkeä.

Päätöksen teon jakaantuminen muille toimivaltaisille sosiaalihuollon viranhaltijoille edellyttää lisäkoulutusta ja heidän tehtävänsä vaativuus kasvaa. On mahdollista, ettei päätöksenteon jakaantuminen vähennä kustannuksia.

Päätöksenteon jakaantuminen voi tuoda sujuvuutta työskentelyyn, mutta se myös vaatii hyvää ja sujuvaa yhteistyötä esim. sosiaaliohjaajan ja sosiaalityöntekijän välillä, jotta kokonaisnäkemys ei hajoa, ja sosiaalityöntekijällä pysyy johtovastuu lapsen asioissa.

11. Lausuntopalaute luvusta 5: Onko ehdotus edunvalvojan palkkioiden ja kulukorvausten rajaamisesta ja yhdenmukaistamisesta valtioneuvoston asetuksella mielestänne kannatettava?

Kyllä

Millaisia vaikutuksia (etenkin taloudellisia) arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

Muut mahdolliset huomiot lastensuojelun edunvalvontaa koskevasta sääntelykokonaisuudesta?

-

12. Muu lausuntopalaute luvusta 5 (Lapsen osallisuus): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 5 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

-

13. Lausuntopalaute luvusta 6 (Menettelysäännökset): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 6 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

-

14. Lausuntopalaute luvusta 7 (Lastensuojelun avohuolto): Ovatko lastensuojelun avohuoltoa koskevat ehdotukset mielestänne kannatettavia?

Kyllä

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

15. Lausuntopalaute luvusta 8 (Lapsen kiireellinen sijoitus): Onko kiireellisen sijoituksen jatkoa koskeva ehdotus (keston lyhentäminen 30 vuorokaudesta 14 vuorokauteen) mielestänne kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Kiireellisen sijoituksen jatkon lyhentäminen siinä on mielessä kannatettava, että se pakottaa työntekijän heti työskentelemään kiireellisessä asiassa ja tilanteen selvittämisessä. Mahdollisuutena kuitenkin on, että ryhdytään tekemään herkemmin huostaanottopäätöksiä ja huostaanottohakemuksia hallinto-oikeuteen ja sitten niitä vedetään pois käsittelystä, mikä ei ole tarkoituksenmukaista. Määräajan lyhentäminen voi siis ohjata entistä vahvemmin tekemään

huostaanottoja, koska muita vaihtoehtoja ei jää käytettäväksi. Ajan lyhentäminen kaventaa kiireellisen aikaisten tukitoimien käyttöä (ja niiden riittävyyden arviointia) ja saatavuutta ja pelkään, että se johtaa huostaanottokynnyksen madaltumiseen, mikä ei kaikissa tilanteissa ole lapsen edun mukainen ratkaisu.

16. Lausuntopalaute luvusta 9 (Huostaanotto): Onko huostaanottoa koskeva ehdotus (50 §) mielestänne kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

On hyvä, että on kirkastettu sosiaali- ja terveydenhuollon ensisijaisten palvelujen merkitystä. Kuitenkin nyt on jo olemassa terveydenhuoltolain 69 §, niin joissakin tilanteissa huostaanotot saattaisivat jäädä täysin riippuvaisiksi terveydenhuollon palveluista ja niiden saatavuudesta. Kuka määrittää terveydenhuollon palvelut? Mitä jos nuori ei sitoudu esim. nuorisopsykiatrian poliklinikan käynteihin? Esimerkiksi myös, jos lapsi kiireellisesti sijoitetaan ja kiireellisen aikana terveydenhuollon palvelut eivät käynnisty ja lapsi on vakavassa vaarassa, ei huostaanottoon voida ryhtyä. Tällöin lapsi tulisi kotiuttaa, vaikka sen katsottaisiin olevan kaikin tavoin lapsen edun ja turvallisuuden vastaista.

Jotta kannatettavassa tavoitteessa voitaisiin pysyä, vaatisi tämä terveydenhuollolta isoa sitoutumista ja panostamista, tai käytännössä terveydenhuoltolain 69 §:n toteuttamista siten kuin se on tarkoitettu. Käytännössähän näin ei ole, joten vastaavaa veloitteen vahvistamista pitäisi viedä myös terveydenhuoltoon.

17. Lausuntopalaute luvusta 10 (Kodin ulkopuolinen sijoitus): Onko kodin ulkopuolisten sijoitusten ja sijoituspaikkojen valvontaa koskevien säännösten täsmentäminen ja vastuunjaon selkeyttäminen ehdotetulla tavalla mielestänne kannatettavaa?

Kyllä

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

18. Lausuntopalaute luvusta 11 (Laitoshoido): Onko ehdotus lastensuojelulaitoksen asuinyksikön henkilöstömitoituksen täsmentämisestä ja osittaisesta joustavoittamisesta (ml. lapsikohtainen vähimmäismitoitus 1 työntekijä/lapsi sekä mahdollisuus suhteuttaa mitoitusta sijoitettujen lasten lukumäärään) mielestänne kannatettava?

-

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Koskeeko myös perheryhmäkoteja eli alaikäisten ilman huoltajaa maahan tulleiden oleskeluluvan saaneiden lasten yksikköä. Nyt tämän osalta on viittaus lastensuojelulakiin henkilöstön osalta.

19. Onko ehdotus turvahenkilöä koskevaksi sääntelyksi, jossa turvahenkilön tehtävät ja toimivaltuudet erotetaan selvästi hoito- ja kasvatustehtävistä, mielestänne toimiva?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

On hyvä, että turvahenkilöstä saadaan apu nopeasti ennakoimattomiin väkivaltatilanteisiin, jos turvahenkilö on koko ajan paikalla. Yksiköissä tulee kuitenkin kirkastaa selkeä vastuun- ja työnjako turvahenkilöiden ja muun henkilöstön välillä, ettei tule tulkinnanvaraisia tilanteita siitä, onko turvahenkilöä käytetty hoito- ja kasvatustehtävissä.

20. Lausuntopalaute luvusta 12 (Lapsen erityistä suojelua turvaavat rajoitukset sijaishuollon aikana): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 12 säännöksistä 90 § (yhteydenpidon rajoittaminen) ja 93 § (henkilöntarkastus) ja niiden käytännön toimivuudesta ja vaikutuksista.

Yhteydenpidon rajoittamista koskevaan pykälään olisi tarkoituksenmukaista lisätä mahdollisuus yhteydenpidon rajoittamisen aikana valvoa lapsen ja vanhemman/muun läheisen/henkilön välistä puhelinyhteydenpitoa. Tällä hetkellä tapaamisia voidaan valvoa siten, että lapsi ei tapaamisen aikana altistu vanhemman haitalliselle puheelle (esimerkiksi pelottelu, uhkailu, sijaishuollon vastustaminen), mutta puhelinyhteydenpidon aikana voidaan valvoa vain lasta siten, että havainnoidaan lasta, mutta ei kuulla vanhemman/läheisen puhetta. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia sekä KHO ovat antaneet asian tiimoilta ratkaisuja, joiden mukaan kaiutinpuhelut, joissa ohjaaja on läsnä, eivät nykyisen lainsäädännön mukaan ole mahdollisia (KHO:2015:38 ja EOAK/6943/2023). Ratkaisussa on asianmukaisesti punnittu nykyisen lainsäädännön, perusoikeuksien ym. vaikutusta asiaan, joiden perusteella on katsottu, ettei ns. valvotut puhelut ole nykyisen lain tiimoilta asianmukaisia. Nykytilassa näyttäytyy, että nykyinen lainsäädäntö ja oikeuskäytäntö eivät toteuta nykyisellään Lapsen oikeuksien sopimuksen 3 artiklaa, joka velvoittaa kaikkien julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, ottamaan ensisijaisesti huomioon lapsen etu. Nykyisessä tilanteessa lapsen edun edelle menee toisen osapuolen yksityisyys ja oikeudet. Jos yhteydenpito vanhemman kanssa ja vanhemman valvotun keskustelu lapsen kanssa on ihan konkreetian tasolla omiaan vaarantamaan lapsen etua, kasvua ja kehitystä sekä sijaishuollon tarkoituksen toteutumista, jää ainoaksi vaihtoehdoksi rajata puhelut kokonaan pois, jolloin vanhempi ja lapsi voivat olla kanssakäymisissä vain fyysisillä tapaamisilla, joihin lähtökohtaisesti näissä tilanteissa liittyy aina valvonta ja voidaan varmistua, että lapsi ei joudu kohtaamaan pelottavaa tai häntä vaurioittavaa puhetta. Se ettei puheluita voida (välttämättömissä ja hyvin perustelluissa tilanteissa) kuunnella, johtaa siihen, että lapsen ja vanhemman yhteydenpito ja suhteen muodostuminen/ylläpitäminen voi estyä tai vähintäänkin hidastua. Fyysisiä tapaamisten sopimisen lisäksi yhteydenpito puhelimitse voi olla hyvin merkityksellistä, etenkin jos välimatkat ovat pitkiä. Käsillä on ollut tilanteita, joissa vanhemman puhe on aiheuttanut lapsessa vakavia pelkotiloja tai ahdistusta, mutta tätä ei olla kyetty puhelun aikana havaitsemaan lapsen olemuksesta, vaan asia on selvinnyt vasta puhelun päätyttyä. Kynnyksen kuunnella puheluita tulisi olla korkealla, kuten yhteydenpidon rajoittamisen ylipäätään, mutta tällä hetkellä lainsäädäntö ei mahdollista valvottuja puheluita, vaikka tapaamisia voidaan valvoa. Mahdollistamalla valvotut puhelut, voidaan haastavissakin tilanteissa pyrkiä lapsen etua vaarantamatta lapsen ja hänen vanhempansa/muun läheisensä yhteydenpidon säilyttämiseen ja läheisen suhteen muodostumiseen.

21. Lausuntopalaute luvusta 13 (Jälkihuolto): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 13 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

Jälkihuolto täysi-ikäisten ja myös alaikäisten kohdalla on selkeämpää toteuttaa sosiaalihuoltolailla ja sosiaalihuoltolain mukaisilla palveluilla. Olisi selkeämpää, ettei laissa lapsen erityisestä suojelusta säädettäisi jälkihuollon sisällöstä niin, että siinä viitataan 7 luvun avohuollon palveluihin, vaan voisi viitata sosiaalihuoltolain mukaisiin palveluihin. Nyt epäselväksi jää, milloin lapsen tulee olla lastensuojelun asiakkuudessa jälkihuolto-asiakkaana ja saada palveluita lain lapsen erityisen suojelun 7 luvun mukaisesti vai milloin hän on sosiaalihuoltolain asiakkuudessa ja saa palveluita sosiaalihuoltolain mukaisesti. On epäselvää, missä menee raja, milloin alaikäisen jälkihuollon asiakkuus on lastensuojelussa ja milloin sosiaalihuollossa. Olisi hyvä, jos selkeästi säädettäisiin, että jälkihuollon asiakkuudessa ollaan vain sosiaalihuollossa, ja jos tilanne alaikäisen kohdalla muuttuu niin, että hänelle on avattava lastensuojelun asiakkuus, niin hänen jälkihuollon asiakkuus keskeytyy.

22. Lausuntopalaute luvusta 17 (Voimaantulo): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita voimaantumista koskevista säännöksistä ja niiden vaikutuksista.

-

23. Lausuntopalaute ehdotuksesta koskien lisärahoitusta tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUVA) turvaamiseksi yksityisissä koulukodeissa ja Valtion koulukodeissa: Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita TUVA-koulutuksen rahoitusta koskevasta säännöksestä ja sen vaikutuksista.

-

24. Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotuksen taloudellisista vaikutuksista?

Ei suoranaisesti anna riittävää kuvaa lakiehdotuksen taloudellisista vaikutuksista.

25. Millaisia taloudellisia vaikutuksia arvioitte ehdotuksen 38 §:n 3 momentilla mahdollisesti olevan?

-

26. Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotuksen muista vaikutuksista?

-

27. Vapaamuotoiset huomiot

-

Mauno Riikka
Kymenlaakson hyvinvointialue